

"Легенда про Добраду", наспівана письменницею-подолянкою Ніною Шмуриковою-Гаврилук

Інна Горячок, кандидат педагогічних наук,
доцент Хмельницького національного університету

Мета: допомогти учням досягнути глибинну сутність спадщини нашої землячки Н. М. Шмурикової-Гаврилук, зацікавити її творчістю, поглиблювати знання учнів про історію нашого краю; розвивати образне мислення, культуру мовлення; виховувати почуття гордості за творчих людей, славних краян.

Тип уроку: урок літератури рідного краю.

Обладнання: портрет Ніни Шмурикової-Гаврилук, виставка її збірок, ілюстрації до творів.

Епіграф уроку:

*Як, Земле, не любишь твої заграви,
Зерно, сповите тісно у стогах?
Струмує древня щедрість величаво,
І верхній сніг простерся, наче птах.*
Н. М. Шмурикова-Гаврилук

Хід уроку

I. Організаційний момент

Доброго дня, любі друзі!
Ще один урок до нас прийшов
За розкладом сьогодні.
Отож озброїмось книгою й пером,
Щоб знов пірнуть у рідну нам безодню!

II. Повідомлення теми та мети уроку

Слово вчителя. На сьогоднішньому нашому уроці ми познайомимося з творчістю нашої землячки Ніни Миколаївни Шмурикової — талановитої письменниці, прекрасного педагога, просвітянки. Поринемо у неповторний світ її творів про нашу землю і зрозуміємо, яка багата і прекрасна вона.

III. Актуалізація опорних знань

"Грунування". Учням рекомендується записати асоціації до поняття "рідний край". Можна використати однорівневі та багаторівневі асоціації, це стимулюватиме до пошуку зв'язку між окремими поняттями.

IV. Мотивація навчальної діяльності

Приєм "Мозковий штурм"

1. Який жанр художньої літератури називається легендою?
2. Які легенди ви вже читали, знаєте? Чи вони вам сподобалися?
3. Чому, на вашу думку, люди створювали легенди?

V. Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Вступне слово вчителя. Щедра українська земля на талановитих людей — людей, які закохані в рідний край, його неповторну красу. Саме такою зростала Ніна Шмурикова-Гаврилук. Перший віршик у маленької дівчинки з'явився завдяки такому випадкові: вчителька першого класу середньої школи села Бабушки, що на Житомирщині, всім дала по віршику до

свята, окрім Ніночки Гаврилук та ще де-кілякох дітей: не вистачило...

Прийшла Ніна додому засмученою.

— А ти придумай свій віршик, — порадила мама.

І десь через годину по обіді розпашіла від "творчості" Ніночка щебетала мамі своє перше творіння.

— От бачиш, доню, не святі горшки ліплять, — підбадьорила доньку мати, педагог-філолог за фахом, Ольга Федорівна.

А двоюрідна бабуся Надя, що кілька років була нянею в родині Гаврилуків, розповідями казок, цікавих бувальщин розбурхувала дитячу фантазію.

З тих пір уже не було спину отому віршуванню. Часом вірші самі звучали в її голові, коли йшла до школи чи додому. Особливо гарно римувалось за малюванням.

Ніна Шмурикова-Гаврилук творить прекрасні речі для малят. Її хист найповніше розкрився в літературі для дітей. Збірки "Хитрий зайчик", "Познайомся з кольорами", "Де ти, Ясочко, бувала?", "Віронька-зіронька", "Зозуліні черевички", "Місячна царівна", мабуть, відомі вам ще з дитячого садочка. Вона переможниця першого Всеукраїнського конкурсу на кращі твори для дітей "Золотий лелека" — II премія за збірку казок "Чарівна сопілка" (2008 р.).

Буйним цвітом замайорів талант казкарки у казках-поемах "Легенда про Добраду" (2000 р.), "Царівна-пустельниця" (2002 р.), "Мисливець Сивоок" (2002 р.), "Місячна царівна" (2003 р.). Побудовані на прадавніх слов'янських мотивах народних легенд, вони спонукають дітей пильніше вдивлятися в довколишнє життя, бачити красу природи і красу людей. Ці чудові казки вчать дітей співпереживати ("Місячна царівна"), переборювати власні недоліки і творити добро ("Царівна-пустельниця", "Легенда про Добраду"), бути непохитними в досягненні мети ("Мисливець Сивоок").

Сьогодні Ніна Миколаївна віддає своє серце школі, дітям. У школі, де вчителькою, створила "Літературну вітальню". Отож на уроці ми перегорнемо сторінку творчості нашої землячки, адже наша мета — відтворити сторінки минулого, зберегти безцінні уроки людя-

ності і мудрості нашого народу.

2. Робота над текстом твору.

Давайте пригадаємо зміст прочитаного твору. (Учні ланцюжком стисло переказують твір, на основі переказу вчитель ставить учням запитання).

3. Бесіда за твором.

1. Чи сподобався вам твір? Які враження у вас залишилися після прочитання?
2. Хто є головними героями твору?
3. За яких обставин ми вперше знайомимось з ними?
4. Якими рисами автор наділяє чаклунку Добраду?
5. Який характер мають сестри? Як до них ставиться автор?
6. Що сталося з сестрами у лісі? Як це змінило їхнє життя?
7. Як дівчата відреагували на те, що княжич обрав на танець їхню молодшу сестру? Про що свідчить цей епізод?
8. Як ви вважаєте, чи правильно вчинили сестри?
9. Як ви розцінюєте вчинок молодшої сестри щодо своїх сестер?
10. Чи порадили би ви своєму другу (подрузі) прочитати цей твір і чому?

Добро	Зло

4. Заповни таблицю.

У художньому творі діють добрі та злі персонажі. Давайте заповнимо таблицю і доповнимо її цитатами з тексту.

5. Визначення теми та ідеї твору.

Тема — любов та повага до ближніх, до рідних, до свого краю завжди цінна у людському житті.

Ідея — любити людей, життя та свій рідний край.

6. Порушена послідовність.

Учні мають упорядкувати прислів'я та крилаті вислови про рідний край у правильній послідовності.

— без соловей землі гнізда рідної без Людина як

(Людина без рідної землі, як соловей без гнізда.)

— золото рідної Грудка дорожча за землі (Грудка рідної землі дорожча за золото.)

— мати чужа Рідна мачуха земля а (Рідна земля — мати, а чужа — мачуха.)

— мила мати родила Та де земля (Та земля мила, де мати родила.)

— життя рідний За віддай край (За рідний край життя віддай.)

— кістками досягти чужій на полягати землі слави ніж Краще рідний на (Краще на рідній землі кістками полягати, ніж на чужій слави досягти.)

— раю як у ріднім краю У (У ріднім краю, як у раю.)

VII. Закріплення вивченого матеріалу

Вчитель. От і завершується наша зустріч з письменницею Н. М. Шмуриковою-Гаврилюк та її неповторною "Легендою про Добраду".

"Мікрофон". Дайте відповіді на такі запитання:

- Чим мені запам'яталася "Легенда про Добраду"?
- Чому, як ви вважаєте, твори Ніни Шмурикової люблять читати і дорослі, й діти?

VII. Домашнє завдання

Для старанних: прочитати інші твори цієї авторки зі збірки "Чарівна сопілка".

Для творчих: написати на основі прочитаного твору свою легенду чи казку.

Для допитливих: знайти і прочитати інші легенди про наш край.

Література

1. Шмурикова Н. М. Легенда про Добраду: поема / Н. М. Шмурикова ; худож. О. В. Скорупська. — Хмельницький: Окта, 2000. — 12 с.: ілюстр.

2. Шмурикова-Гаврилюк Н. М. Два Тараси: вірші / Н. М. Шмурикова-Гаврилюк; худож. О. Янчук. — Хмельницький: Дерепка І. Ж., 2010.

3. Шмурикова Н. М. Езоп і Родопа: поема / Н. М. Шмурикова. — Хмельницький, 2007. — 36 с.

Легенда про Добраду (уривок)

Життя іде, усе минає,
Та, як гора, народ стоїть!
О, скільки він легенд ховає
У чорнім мороці століть!
Є в давнині й повчань, і ладу.
Збере дідусь, бувало, чадо
І починає тихо, радо
Легенду сиву про Добраду.
Жила вона в часи далекі,
Коли гніздилися лелеки
Спокійно на святій Землі,
Коли текли прозорі ріки,
Коли не знали збіжжю ліку,
Гаї не танули в імлі
Радіаційного нашестя.
Гуло життя на перехресті
Війни і миру, як завжди.
Та почувалося спокійно,
Бо Руссю правив князь надійний
І захищав край від біди...
Жила Добрада не в світлиці,
Не у хороммах, не в столиці,
А у горі, в сирій норі.
І як коли, в якій порі,
Комусь здавалася каргою,
Відлюдкуватою і злою,

Комусь, мов квітка,
Молодою і загадково-чарівною,
Що і очей не відвести.
Зустрічні часто дивувались,
Коли з чаклункою спіткались:
Чом так світлішали хати,
Немовби сонечком займались?
Чому уся вона мінялась
І все мінялося навстріч?
Ніхто не знав, у чому річ.
Житло її, мов жартувало:
То блякло, блідло, то сіяло
В шовковій райдузі тканин,
У зливі золота й перлин.
Із княжим теремом ставало
Красою й розкішшю на спір.
І слави їй не бракувало.
Ішов про неї поговор...
Як добрий хтось стрічав Добраду,
То мав і раду, і пораду.
Бувало, чесних захистить,
Калік і хворих не відпустить,
Поки недуга не попустить, —
У кожнім горі підсобить.
Видать, чутливе серце мала,
Коли так людям помагала,
Раз знала, що кому болить...